

Diyarbakır İli Köy Tavukçuluğunun Yapısı#

Hakan İnci¹, Muhammed Ali Ekinci¹, Ersin Karakaya^{2*}, Bünyamin Söğüt¹, Tugay Ayaşan³

ÖZ: Bu çalışma, Diyarbakır İli köy tavukçuluğunun yapısının araştırılması ve yetiştiricilerin sorunlarının belirlenerek daha ekonomik ve daha karlı bir üretim için öneriler sunulması amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilen köylerde 2017–2018 yılları arasında köy tavukçuluğu yapan toplam 8 ilçede belirlenen 47 köyde işletme sahipleri ile yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; işletme sahiplerinin aylık gelirleri ortalaması 663,52 TL olduğu, ailede yaşayan birey sayısının ortalama 11.8 kişi olduğu sonucu belirlenmiştir. İşletmelerin tamamında kanatlı yetiştiriciliği yapıldığı ve kanatlı hayvan sayısının ortalama 82 adet olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik getiriden dolayı köy tavukçuluğu yapan yetiştirici oranı %5.7 olarak saptanmıştır. Kanatlı hayvan sayısının ilçeler itibarıyla değiştiği ve ortalamalar arasındaki farkların istatistikî olarak önemli olduğu belirlenmiştir (P<0.05). İşletmelerin tamamında hastalık görüldüğü ve tavuklara aşı yapılarak hastalıklara karşı önlem alındığı tespit edilmiştir. Köy tavukçuluğu yetiştiriciliği yapmayan yetiştiricilerin (%3) tamamının hastalıklardan dolayı köy tavukçuluğu yetiştiriciliğinden vazgeçtikleri sonucu saptanmıştır. Yetiştiricilerin %61'i hastalıkları, %23'ü desteklemeleri, %11'i yem maliyetini ve %5'i ise pazarlamayı sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak; köy tavukçuluğunu ekonomik getirisinden dolayı yapmayı hedefleyen dinamik ve eğitilmiş bir üretici kitlesinin ilgili kurum ve kuruluşlarca teşvik edilmesi tavukçuluğun gelişmesine ivme kazandıracaktır. Özellikle hastalıklar, destek ve teşvikler, yem maliyeti ve pazarlama konularında yetiştiricilerin sorunlarının çözümü için gerekli strateji ve politikaların geliştirilmesi gereklidir.

Anahtar kelimeler: Diyarbakır, köy tavukçuluğu, yem maliyeti, ekonomik getiri

Geliş Tarihi: 17/05/2018

Kabul Tarihi: 09/10/2018

The Structure of Village Poultry in Diyarbakır Province

ABSTRACT: This study was carried out to investigate the structure of village poultry in Diyarbakır province and to suggest more economical and more profitable production by determining the problems of producers. In the study, the data obtained from face-to-face questionnaires were analyzed with the village poultry breeders in selected 47 villages in 8 districts by simple random sampling method in between 2017-2018. According to result of study, the average monthly income of the breeders were 663.52 TL and the average number of individuals living in the family was 11.8. It was determined that the number of birds were 82 in poultry houses. The rate of village poultry breeders for economic reasons was 5.7%. The number of birds among the districts were significantly different. It was observed that all the chicken houses were infected by some diseases and the birds were vaccinated to prevent and fight them. The reasons for giving up poultry breeding (3%) were diseases. The breeders who reported diseases, supporting, feed cost and marketing as problems were 61, 23, 11 and 5%, respectively. As a result, dynamic and educated people who wants to breed poultry due to the economic profit have to be encouraged and this will accelerate the development of the poultry. In particular, developing strategies and policies are necessary to solve the problems of breeders in diseases, support and incentives, feed cost and marketing.

Key Words: Diyarbakır, village poultry, feed cost, the economic effect

GİRİŞ

Kanatlı yetiştiriciliği içerisinde köy tavukçuluğu üretim sistemi, yumurta veriminin düşük, ölüm oranının yüksek olmasına rağmen, bütün dünyada yaygın olan en eski yetiştirme sistemlerinden biridir. Kırsal kesimde tavuk üretimi diğer tarımsal faaliyetler içerisinde geri planda kalmasına rağmen, özellikle üreticilerin hayvansal protein ihtiyacının %30'dan fazlasını karşılaması (1) ve fazla ürünlerin satılarak aile bütçesine gelir sağlaması açısından önemlidir (2,3). Köy tavukçuluğu tavuk sayısına ve yetiştirme amacına göre geleneksel köy tavukçuluğu, gelişmiş köy tavukçuluğu ve küçük çaplı köy tavukçuluğu olarak üç grupta incelenebilir (3-7). Geleneksel köy tavukçuluğunda hayvanların özel bir barınakları yoktur.

Hayvanlar geceleri ağaçlarda veya diğer hayvanların barınaklarında, gündüzleri ise geniş bir alanda dolaşarak buldukları yemleri, solucanları ve böcekleri yiyerek yaşarlar. Gelişmiş köy tavukçuluğunda ise hayvanlar geceleri çalınmaya karşı, yırtıcı hayvanlardan ve olumsuz çevreden korunmak amacıyla kümese alınmakta, gündüzleri ise küme etrafında serbestçe dolaşarak besin toplamaktadırlar. Tavukların farklı dönemlerdeki besin maddeleri ihtiyaçlarını karşılamak için mevsimlere göre değişen yem kaynaklarından ek yemleme yapılabilir.

Türkiye'de 2000 yılında 413.962.500 adet olan kesilen tavuk sayısı 2001 yılında %10.4 azalarak 370.909.696 adet, 643.457 ton olan et üretimi ise 2001 yılında %4.4

¹Bingöl Üniversitesi Ziraat Fakültesi/ Zootečni Bölümü Bingöl, Türkiye

²Bingöl Üniversitesi Ziraat Fakültesi/ Tarım Ekonomisi Bölümü Bingöl, Türkiye

³Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Yemler ve Hayvan Besleme Bölümü, Adana, Türkiye

*Sorumlu yazar: Ersin Karakaya, e-mail: karakayaersin@hotmail.com

#Bu çalışma Muhammed Ali Ekinci'nin Hakan İNCİ danışmanlığında tamamlanan ve Bingöl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından 2018 yılında kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Çalışma 09-12 Mayıs 2018 tarihinde Van'da düzenlenen International Agricultural Science Congress isimli kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

azalarak 614.745 ton olarak gerçekleşmiştir. Kuş gribinin ülkemizde etkisini göstermesiyle birlikte, 2006 yılında kesilen tavuk sayısı %8.04 ve et üretimi ise %2 oranında azalmıştır (Çizelge 1). Halkta paniğe sebebiyet veren ve ticari tavukçuluğumuza da çok ciddi zarar veren kriz esnasında kimi özel sektör ve kamu yetkilileri yaşananların tek sorumlusunun köy tavukçuluğu olduğunu ileri sürmüşlerdir (8,9). BESD-BİR (10) verilerine göre 2016 yılında piliç eti üretimi 1.958.000 ton, köy ve yumurta tavukları eti üretimi 93.500 ton, hindi eti üretimi ise 50.500 ton olarak gerçekleşmiştir. YUM-BİR (11) 2017 yılı verilerine bakıldığında tavuk varlığı 108.689.236 adet, ticari yumurta üretimi ise 20.264.856.980 adet olarak hesaplanmış, Diyarbakır ilinin 484.615 adet yumurtacı tavuk sayısı ile Türkiye'de il bazında 26. Sırada olduğu belirlenmiştir.

Köy tavukçuluğu ile ilgili Türkiye'de daha önce Bingöl'de (3), Batman'da (9), Sivas'ta (13), Tokat'ta (14) ve Artvin'de (15), Çanakkale'de (16) çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışma, Diyarbakır ili köy tavukçuluğunun yapısının araştırılması ve yetiştiricilerin sorunlarının belirlenerek daha ekonomik ve daha karlı bir üretim için öneriler sunulması amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL ve METOT

Bu araştırmanın ana materyalini 2017-2018 yılında Diyarbakır'daki merkez ilçelere, Kayapınar, Bağlar, Yenişehir, Sur ilave olarak Bismil, Silvan, Çınar ve Ergani ilçeleri olmak üzere toplam 8 alt bölgede; toplam 47 köyde üreticilerle yüz yüze anket yoluyla toplanan veriler oluşturmuştur. Diyarbakır İl Tarım ve Orman Müdürlüğü (17) verilerinden faydalanılarak seçilen alt bölgelerdeki toplam köy tavukçuluğu yapan işletme sayısı 650 adet olarak belirlenmiş, anket sayısı Oransal Örnekleme Yöntemi ile tespit edilmiştir. %95 güven aralığında ve ortalamadan %5 sapma ile anket sayısı 159 olarak tespit edilmiştir. Bağlar ilçesinde 7 köyde 20 adet, Bismil ilçesinde 7 köyde 24 adet, Çınar ilçesinde 7 köyde 20 adet, Ergani ilçesinde 5 köyde 16 adet, Kayapınar ilçesinde 5 köyde 21 adet, Silvan ilçesinde 5 köyde 18 adet, Sur ilçesinde 6 köyde 22 adet ve Yenişehir ilçesinde

5 köyde 18 adet anket yapılmıştır. Verilerin istatistiki olarak değerlendirilmesinde SPSS (2017) paket programı kullanılmıştır. Veriler parametrik testlerle analiz edilmiştir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Yetiştiricilerin Sosyo - Ekonomik Durumları

İşletme sahiplerinin sosyo ekonomik özelliklerine ait ortalama, standart sapma, maksimum ve minimum değerler Çizelge 2'de verilmiştir. İşletme sahiplerinin eğitim durumlarının belirlenmesinde okumamış:1, okuryazar:2, ilkokul:3, ortaokul:4, lise:5 ve üniversite:6 kodlamaları, mesleklerin belirlenmesinde emekli:1, çiftçi:2, memur:3, serbest meslek:4 ve diğer:5, medeni durumların belirlenmesinde evli:1, bekar:2 ve ikamet durumu için ise kendi evi:1 kira:2 kodlamaları kullanılmıştır. İşletme sahiplerinin yaşlarının ortalamasının 45.8 olduğu, işletmecilerin tamamının okuryazar, çiftçi ve kendi evinde ikamet ettiği belirlenmiştir. İşletme sahiplerinin aylık gelirleri ortalaması 663.52 TL olarak hesaplanmıştır. İşletme sahiplerinin büyük bir kısmının (%78) evli olduğu, ailede yaşayan birey sayısının en az 7 en fazla 15 kişi ve ortalama 11.8 kişi olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Yetiştiricilerin Gelir Kaynaklarının Dağılımı

Gelir grupları itibariyle gelir kaynaklarının dağılımı Çizelge 3'te verilmiştir. Yetiştiricilere gelir kaynaklarını önem sırasına göre 1'den 4'e kadar değer vererek sıralamaları istenmiştir. 1 değeri gelir kaynağı için ilgili faktörün 1. sırada veya çok önemli olduğunu, 4 değeri ise 4. sırada veya çok önemsiz olduğunu, 2 değeri önemli ve 3 değeri ise önemsiz olduğunu ifade etmek için kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bütün gelir grupları itibariyle yetiştiricilerin hayvancılığı gelir kaynağı olarak çok önemli gördükleri belirlenmiştir. Hayvancılığın gelir kaynağı olarak gelir grupları itibariyle dağılımına bakıldığında ortalamalar arasındaki farkın istatistiki olarak önemli olduğu, (P<0.05) 500 TL ve altında gelire sahip olan yetiştiricilerin diğer yetiştiricilere nazaran hayvancılığı gelir kaynağı olarak daha fazla önemli buldukları sonucu belirlenmiştir.

Çizelge 1. Türkiye kesilen tavuk sayısı, et üretimi ve % değişimler*

Yıllar	Kesilen tavuk sayısı (adet)	Tavuk sayısındaki değişim (%)	Et üretimi (ton)	Et üretimindeki değişim (%)
2000	413.962.500	-	643.457	-
2001	370.909.696	-10.4	614.745	-4.4
2005	538.900.235	5.20	936.697	6.8
2006	495.566.353	-8.04	917.659	-2.0
2011	963.245.455	14.1	1.613.309	11.7
2015	1.118.719.413	0.80	1.909.276	0.7
2016	1.101.571.912	-1.53	1.879.018	-1.58
2017	1.228.444.095	10.32	2.136.734	12.06

*Kaynak: (12)

Çizelge 2. Yetiştiricilerin sosyo ekonomik özelliklerine ait istatistiki değerler

İstatistikler	Yaş (Yıl)	Eğitim durumu	Aylık gelir (TL)	Meslek	Medeni Durum	Ailedeki Birey Sayısı (Kişi)	İkamet Durumu
Sayı	159	159	159	159	159	159	159
Ortalama	45.82	2.00	663.52	2.00	1.22	11.82	1.00
Std. sapma	9.787	0.000	176.70	0.00	0.41	2.470	0.00
Minimum	25	2	0	2	1	7	1
Maximum	65	2	1050	2	2	15	1

Eğitim durumu 2:okuryazar, Meslek 2:çiftçi, medeni durum 1:evli; 2:bekâr, İkamet durumu 1: kendi evi

Genel olarak yetiştiricilerin gelir kaynaklarının önem sıralaması hayvancılık (1.11), diğer (2.45), tarla tarımı (3.14) ve bahçe tarımı (4) şeklinde ortaya çıkmıştır. Güngördü (9) tarafından Batman ilinde yapılan çalışmada kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir kaynakları incelenmiş tarla tarımı yapanların %52.6 oranla ilk sırayı aldığı, %4.1 oranla bahçe tarımıyla uğraşanların ise son sırayı aldığı saptanmıştır.

Yetiştiricilerin Köy Tavukçuluğu Yapma Durumu ve Nedeni

Yetiştiricilerin büyük bir kısmının (%97) köy tavukçuluğuna devam ettiği belirlenmiştir. Köy tavukçuluğu yapmayan yetiştiricilerin (%3) tamamının hastalıklardan dolayı köy tavukçuluğu yetiştiriciliğinden vazgeçtikleri belirlenmiştir.

Ekonomik getirden dolayı köy tavukçuluğu yapan yetiştirici oranı %5.7, geleneksel olduğundan dolayı yapan yetiştirici oranı %1.9 ve diğer nedenlerden dolayı yapan yetiştirici oranı ise %89.3 olarak belirlenmiştir. Bingöl ilinde yürütülen bir çalışmada, köy tavukçuluğunun genellikle ekonomik kazanç sağlamak ve geleneksel olduğu için yapıldığı belirlenmiştir (3). Çalışma bulguları, İnci ve ark (3)'ün bulgularıyla farklı sonuç ortaya koymuştur.

Köy tavukçuluğundan vazgeçme nedenleri incelendiğinde, Yurt (16) Çanakkale'de yaptığı çalışmada, kümes hayvanı yetiştirmeyen ev hanımlarının %36.8'i "tavukların çevreye zarar vermesinden", %15.7'si

"hastalıklardan", %10.5'i "yer darlığından" %5.2'si de "yemlerin pahalı olması" nedeni ile kümes hayvanı yetiştirmedeğini bildirmiştir. "Diğer nedenler" diyenlerin oranı ise %31.5 olmuştur. Diğer bir çalışmada anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin %48.2'si yetiştiricilikten vazgeçme nedenlerinin başında hastalıkların geldiğini belirtmişlerdir (9). Bural (18) yürütmüş olduğu çalışmada, yetiştiricilerin, %85.9'unun köy tavukçuluğu yapmaktan vazgeçme kararında hastalıkların etkili olduğunu bildirmiştir. Çalışma bu bulgu itibarıyla Güngördü (9) ve Bural (18)'in çalışma bulgularıyla benzer, Yurt (16) çalışma bulgusuyla ise farklı sonuç ortaya koymuştur.

İşletmelerdeki Toplam Tavuk Sayılarının Dağılımı

İşletmelerin tamamında tavuk yetiştiriciliği yapıldığı sonucu ortaya çıkmış, işletmelerde tavuk sayısının toplam hayvan sayısı içindeki oranı %59.4 olarak hesaplanmıştır. İlçeler itibarıyla tavuk sayısı arasındaki ilişki One Way ANOVA testi ile ortalamaların karşılaştırılması Duncan çoklu karşılaştırma testi kullanılarak yapılmış ve sonuçlar çizelge 4'te verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda tavuk sayısı ortalaması en yüksek (142 adet) Bağlar ilçesinde en az ise (32.5 adet) Ergani ilçesinde saptanmıştır. Tavuk sayısının ilçeler itibarıyla değiştiği ve ortalamalar arasındaki farkların istatistik olarak önemli olduğu belirlenmiştir (P<0.01).

Çizelge 3. Gelir grupları itibarıyla gelir kaynaklarının dağılımı

Gelir kaynakları		Sayı	Ortalama	Std. sapma	Std. hata
Bahçe Tarımı	≤500 TL	53	4.00	0.000	0.000
	501-750 TL	70	4.00	0.000	0.000
	≥751 TL	36	4.00	0.000	0.000
	Toplam	159	4.00	0.000	0.000
Tarla Tarımı	≤500 TL	53	3.45 ^a	0.932	0.128
	501-750 TL	70	3.10 ^a	1.181	0.141
	≥751 TL	36	2.78 ^b	1.290	0.215
	Toplam	159	3.14	1.152	0.091
F ve P değeri		3.914 ve 0.022			
Hayvancılık	≤500 TL	53	1.02 ^a	0.137	0.019
	501-750 TL	70	1.13 ^a	0.337	0.040
	≥751 TL	36	1.22 ^b	0.422	0.070
	Toplam	159	1.11	0.318	0.025
F ve P değeri		4.749 ve 0.010			
Diğer	≤500 TL	53	2.36	0.653	0.090
	501-750 TL	70	2.46	0.630	0.075
	≥751 TL	36	2.58	0.649	0.108
	Toplam	159	2.45	0.643	0.051
F ve P değeri		1.317 ve 0.271			

^{a,b}: Aynı sütunda farklı harflerle gösterilen ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir (P<0.05).

Çizelge 4. İlçeler itibarıyla toplam tavuk sayısı arasındaki ilişki

İlçeler	Sayı	Ortalama	Std. sapma	Std. hata	Minimum	Maximum
Bağlar	20	142.00 ^a	54.445	12.174	60	250
Bismil	24	82.29 ^b	52.523	10.721	20	250
Çınar	20	65.75 ^b	62.834	14.050	20	250
Ergani	16	32.50 ^c	10.328	2.582	15	50
Kayapınar	21	83.10 ^b	40.357	8.807	40	200
Silvan	18	65.83 ^b	15.459	3.644	40	90
Sur	22	83.18 ^b	24.811	5.290	40	140
Yenişehir	18	92.22 ^b	27.982	6.595	50	150
Toplam	159	82.20	49.195	3.901	15	250
F ve P değeri		10.244 ve 0.000				

^{a,b,c}: Aynı sütunda farklı harflerle gösterilen ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak önemlidir (P<0.05).

Eleroğlu ve ark. (13)'nin Sivas'ta yapmış oldukları çalışmada toplam 14.84 adet/işletme olan tavuk varlığının bölgeler itibariyle farklılık gösterdiği bildirilmiştir. Çalışma bulguları toplam tavuk sayısı sonucu bakımından Eleroğlu ve ark. (13)'nin çalışma bulgularından farklı, tavuk varlığının bölgeler itibariyle değerlendirilmesi bakımından ise benzer sonuç ortaya koymuştur.

İşletmelerdeki Tavuklarda Görülen Hastalıklar ve Hastalıklara Karşı Alınan Önlemler

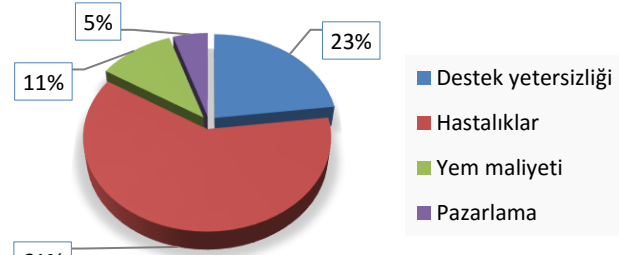
İşletmelerde tifo hastalığının görülme oranı %39, yalancı veba hastalığının görülme oranı %25.8, veba hastalığının görülme oranı %22 ve bronşit hastalığının görülme oranı ise %13.2 olarak belirlenmiştir. İşletmelerin tamamında hastalıklara karşı önlem alınmaktadır. İşletmelerde yetiştiricilerin %49'unun tedavi yöntemi olarak vitamin kullandığı, %42'sinin ilaç ve vitamin kullandığı ve %9'unun ise ilaç kullandığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular diğer çalışma bulgularından farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Akşimşek (2) tarafından yürütülen çalışmada, işletmecilerin %86.3'ünün hastalıklara karşı bir tedavi yöntemi uyguladığı, %13.7'sinin hastalıklara karşı hiçbir önlem veya tedavi şekli uygulamadıkları bildirilmiştir. Güngördü (9) tarafından yapılan çalışmada da, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların %62.9'unun hayvanların tedavisinde aşı ve ilaç kullanmadığı, %37.1'inin ise kullandığı belirlenmiştir. Şekeroğlu ve Akşimşek (14), Tokat ilinde yaptıkları çalışmalarda, çiftçilerin tamamının tavuklarını hastalıklara karşı korumak için aşı yaptırmadıklarını bildirmişlerdir. Bingöl'de yapılan bir çalışmada, işletmecilerin %25'inin hastalıklara karşı bir tedavi yöntemi uyguladıkları, %75'inin hastalıklara karşı hiçbir önlem veya tedavi şekli uygulamadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Bural (18) tarafından incelenen işletmelerde hastalıklarla mücadelede yetiştiricilerin %39.1'inin aşılama ve ilaçlama yaptıklarını, %60.9'unun ise aşılama ve ilaçlama yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Şekeroğlu ve Sarıca (7) tarafından yapılan çalışmaya göre, köy sürülerini tehdit edebilecek ve bölgelerde sıklıkla görülebilen newcastle, gumboro, marek, çiçek ve enfeksiyöz bronşit gibi hastalıklara karşı aşı yapılması önerilmiştir. İşletmelerin tamamında tavuklara aşı yapıldığı belirlenmiş, bronşit aşısının yapılma oranı %30, newcastle aşısının yapılma oranı %59 ve salmonella aşısının yapılma oranı ise %11 olarak tespit edilmiştir. Şekeroğlu ve Akşimşek (14) tarafından Tokat ilinde yapılan çalışmada, yetiştiricilerin tamamının tavuklarını hastalıklara karşı korumak için aşı yaptırmadıkları belirlenmiştir. Bingöl'de yapılan bir çalışmada işletmelerde hastalıklarla mücadelede yetiştiricilerin %39.1'inin aşılama ve ilaçlama yaptıkları, %60.9'unun ise aşılama ve ilaçlama yapmadıkları belirlenmiştir (3). Çalışma bulguları Şekeroğlu ve Akşimşek (14)'in bildirişleriyle tamamen farklı, İnci ve ark. (3)'nin bildirişleriyle ise kısmen farklı sonuç ortaya koymuştur.

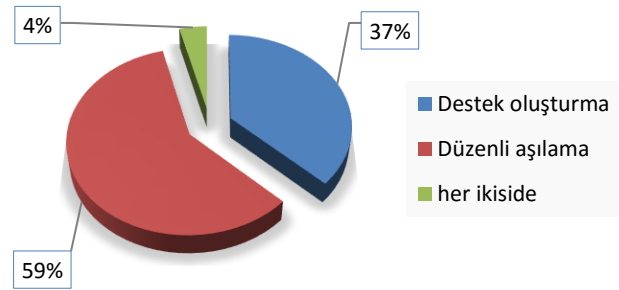
Yetiştiricilere Göre Diyarbakır İli Köy Tavukçuluğunun Sorunları ve Çözüm Önerileri

Yetiştiricilere göre Diyarbakır ili köy tavukçuluğunun en önemli sorunu Şekil 1'de verilmiştir. Yetiştiricilerin %61'i hastalıkları, %23'ü desteklemeleri, %11'i yemi ve %5'i ise pazarlamayı sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Yetiştiriciler köy tavukçuluğunda en önemli gördükleri sorunun çözümü olarak %59 oranında düzenli aşılamayı, %37 oranında destek oluşturmayı ve %4 oranında ise her

ikisini seçeneklerini belirlemişlerdir (Şekil 2). Bayraktar (15) tarafından Artvin'de yürütülmüş olan çalışmada, yetiştiricilerin yem maliyetini en yüksek oranda (%27.5) sorun olarak gördükleri ve yem maliyetinin azaltılmasını ise en yüksek oranda (%43.8) çözüm olarak gördükleri sonucu belirlenmiştir.

Şekil 1. Yetiştiricilere göre köy tavukçuluğunun önemli sorunları

Şekil 2. Yetiştiricilere göre köy tavukçuluğu sorunlarının çözüm yolları

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak Diyarbakır ili köy tavukçuluğunun düşük gelire sahip ve hane halkı sayısı fazla olan yetiştiriciler tarafından yapıldığı ve gelir grupları itibariyle yetiştiricilerin tarımsal faaliyetler içinde hayvancılığı bahçe tarımı, tarla tarımı ve diğer tarımsal faaliyetlere göre 1. sırada yaptıkları belirlenmesine rağmen, ekonomik getiriden dolayı köy tavukçuluğu yapan yetiştirici oranının düşük bulunmasının en önemli sebebinin, yetiştiricilerin genellikle kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve geriye kalan ürünleri satarak geçimlerini sağlamak için köy tavukçuluğu yapması olarak düşünülebilir. Tavuk sayısının ilçeler itibariyle değiştiği tespit edilmiştir. İşletmelerin tamamında tavuklarda hastalık görüldüğü saptanmış ve işletmelerin tamamında tedavi yöntemi olarak ilaç ve vitamin veya ilaç ve vitamin birlikte kullanılarak önlem alındığı belirlenmiştir. Yetiştiricilerin büyük bir kısmı Diyarbakır ili köy tavukçuluğunda en önemli sorun olarak hastalıkları görürken, bu sorunun çözümü için ise büyük bir kısmının düzenli aşılama seçeneği üzerinde yoğunlaştığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçlar ışığında, köy tavukçuluğunu ekonomik getirisinden dolayı da yapmayı hedefleyen dinamik ve eğitilmiş bir üretici kitlesinin ilgili kurum ve kuruluşlarca teşvik edilmesi tavukçuluğun gelişmesine ivme kazandıracaktır. Özellikle hastalıklar, destek ve teşvikler, yem maliyeti ve pazarlama konularında yetiştiricilerin sorunlarının çözümü için gerekli strateji ve politikaların geliştirilmesi gereklidir. Türkiye'de köy tavukçuluğunun yapısı ve entansif üretime zarar vermeden sürdürülebilirliği

hakkında çok az araştırma veya proje bulunmaktadır. Bu alanda yapılacak model çalışmalar hem kırsal kesimin refahının artırılmasında, hem de organik veya doğal ürünlerin üretim düzeyinin artırılmasında değerlendirilebilir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma 2731732 kod numarasıyla Bingöl Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile Diyarbakır İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü arasında 07.04.2017 tarihinde Ortak Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) proje protokolü çerçevesinde yürütülmüş ve tamamlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. **FAO.** 2000. FAOSTAT, Statistical Database of Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome Italy.
2. **Akşimşek, Ş.D.** 2008. "Ülkemizde kuş gribi görülmesinden sonra Tokat ili köy tavukçuluğunun yapısı". Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Zootečni Anabilim Dalı. Tokat
3. **İnci, H., Bural, R., Şengül, T.** 2015. "Bingöl ili köy tavukçuluğunun yapısı". Tavukçuluk Araştırma Dergisi 12(2): 13-17
4. **Permin, A., Riise, J.C., Kryger, K.N.** 2004. "Strategies for developing family poultry production at village level". Experiences from West Africa and Asia. World Poultry Congress, İstanbul.
5. **Riise, J.C., Permin, A., Mcainsh, C.V., Frederiksen, L.** 2004. "Keeping village poultry a technical manual on small-scale poultry production". Network for Small holder Poultry Development. Copenhagen, Denmark
6. **Sonaiya, E.B.** 2009. "Some technical and socioeconomic factors affecting productivity and profitability of small holder family poultry". World's Poultry Sci J., 65: 201-205
7. **Şekeroğlu, A., Sarıca M.** 2010. "Bir üretim sistemi olarak köy tavukçuluğu". Tavukçuluk Araştırma Dergisi 9(1): 41-47
8. **Aksoy, T., Yurt, Z., İlaslan Çürek, D., Nilgün Yapıcı, N.** 2007. "Dünyada ve Ülkemizde Köy Tavukçuluğu", 5. Ulusal Zootečni Bilim Kongresi, 2007.
9. **Güngördü, S.** 2009. "Batman ili köy tavukçuluğunun durumu". Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
10. **BESD-BİR.** 2017. "Beyaz et sanayicileri ve damızlıkçıları birliği derneği" (<http://www.besd-bir.org>) (Erişim Tarihi: 14.07.2018)
11. **YUM-BİR.** 2017. "Yumurta üreticileri merkez birliği" (<http://www.yum-bir.org>) (Erişim Tarihi: 14.07.2018)
12. **TÜİK.** 2017. "Hayvansal üretim istatistikleri" (Erişim Tarihi: 13.02.2017)
13. **Eleroğlu, H., Yıldırım, A., Şekeroğlu, A.** 2014. "Sivas ili agro-ekolojik alt bölgelerinde köy tavukçuluğunun yapısı". Tavukçuluk Araştırma Dergisi 11(2): 10-15
14. **Şekeroğlu, A., Akşimşek, D.Ş.** 2009. "Tokat ili köy tavukçuluğunun bazı özellikleri". Anadolu Tarım Bilim. Dergisi 24(2): 108-113.
15. **Bayraktar, E.** 2012. "Artvin ili köy tavukçuluğunun yapısı". Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Zootečni Anabilim Dalı. Tokat, 2012.
16. **Yurt, Z.** 2002. "Çanakkale ilindeki kimi köylerde köy tipi kümes hayvanı yetiştiriciliğinin incelenmesi". (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootečni Anabilim Dalı
17. **Diyarbakır İl Tarım ve Orman Müdürlüğü.** 2017. (<https://diyarbakir.tarim.gov.tr>) (Erişim Tarihi: 15.07.2017)
18. **Bural, R.** 2015. "Bingöl İli Köy Tavukçuluğunun Yapısı." Bingöl Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Zootečni Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. 2015.